

'Je houdt het niet voor mogelijk' door Katrine Marçal

✘ **Katrine Marçal rekent af met (mannelijk) egoïsme in de economie.**

Dit polemische en sprankelende boek kan meer vrouwen opmerkzaam maken op de geschiedenis van de ruilhandel en het ontstaan van geld.

Het is een heldere weergave van hoe belangrijk de 17e eeuw is geweest voor onze economie, voor het ontstaan van de economische mens en de economische groei, voor onze welvaart. En van het verschil in de bijdrage van vrouwen en mannen.

Adam Smith was een 18e eeuwse Schotse moraalfilosoof, die onderzoek deed naar de rijkdom van landen. Hij is de schrijver van wat de eerste moderne werken worden beschouwd op het gebied van de economie. Inspiratie voor haar betoog haalt Katrine Marçal uit zijn encyclopedie *The Wealth of Nations*. "De onzichtbare hand" werd door Adam Smith gebruikt als metafoor voor het zelfregulerend effect van de handelsmarkt. De verdeling die daardoor ontstaat zou voor een optimale gemeenschappelijk welvaart zorgen. Maar één ding zag hij over het hoofd: zijn belangrijke werk als wetenschapper kon doen dankzij zijn moeder die voor hem zorgde omdat hij vrijgezel was gebleven.

De theorie dat zaken zoals het opvoeden van kinderen, schoonmaken en huishoudelijke klussen niet in geld uitgedrukt konden worden zorgde ervoor dat alles waarmee vrouwen zich bezighielden onzichtbaar werd. Eeuwenlang vonden mannen, uit eigenbelang en zelfzuchtigheid(?), dat zorgtaken meer geschikt waren voor vrouwen. Zij hoefden minder in hun carrière te investeren.

In de vijftiger jaren van de vorige eeuw veranderde deze zienswijze. Een groep mannen van de economische faculteit van de Universiteit van Chicago bedacht dat alle menselijke activiteit geanalyseerd kon worden met behulp van economische modellen, en daarmee ook de economische activiteit van vrouwen. Hun conclusie was dat ze minder productief waren dan mannen maar ze mochten wel werken, voor minder loon.

Sigmund Freud droeg ook zijn steentje bij. Hij schreef dat de vrouw vanwege haar vrouwelijke natuur beter is in schoonmaken. Zij is immers onrein en hygiëne van haar vagina is belangrijk. Schoonmaken is a.h.w. een compensatie van haar onreinheid.

Een dwaze aanname van de economische wetenschappers destijds was dat onderdrukking en uitsluiting van categorieën mensen zoals vrouwen, zwarte mensen en immigranten weliswaar discriminerend was, maar dat zou wel weer goed komen. Wat recht is werd krom en andersom. De economen hadden cirkelredeneringen, en zo werd rechtvaardigheid onrechtvaardigheid en andersom. Dat is helaas nog steeds zo. Hebzucht en eigenbelang is in onze graaicultuur nog volop aan de orde.

Ronald Reagan deed wat goed was voor de armen, namelijk de belasting omlaag brengen voor de rijken en daarmee konden de rijken weer investeren en zo banen scheppen en op die manier kreeg de staat het bedrag weer terug waarmee de belasting was verlaagd. Gevolg: tussen 1979 en 2007 heeft in de VS de rijkste 1% van de bevolking meer van de stijging van het nationaal inkomen geprofiteerd dan de armste 90% bij elkaar.

Komisch en triest is de beschrijving van de economische mens, wrang die van de mens als misdadiger of heks, een zielig wezen dat je met een zucht van verlichting overdraagt aan een therapeut of psychiater in een inrichting. Zo zijn de vrouwen opnieuw slachtoffer van deze welvaart. Om de eigen onderneming te gebruiken als mogelijkheid om ook als vrouw in je eigen inkomen te kunnen voorzien en als zelfstandig individu je eigen keuzes kunnen maken wordt door de huidige crisistijd ernstig bemoeilijkt. Zo komt het thema afhankelijkheid ook in de 21e eeuw weer terug.

De tweede sekse van Simone de Beauvoir (1949) heeft een andere invalshoek. Het boek inspireert Katrine Marçal als schrijfster en feministe de voor veel vrouwen bekende stof de traditionele rolpatronen vanuit een nieuw perspectief te zien, waardoor het weer fris overkomt. "Mensen noemen mij een feministe als ik uiting geef aan gevoelens die mij onderscheiden van een deurmat of een hoer", schreef de Engelse schrijfster Rebecca West.

Volgens mij weten vrouwen inmiddels wel dat zij waardevol zijn en veel potentie bezitten. Ze zetten hun kracht als het hun uitkomt. Vrouwen zijn ook slim, maar worden nu vaak door de schaarste aan werk weer als participant of vrijwilligster

ingezet in de zorg om aandacht te schenken aan ouderen terwijl hun kinderen te druk zijn in de economie buiten- en binnenshuis. Een VN -organisatie heeft onlangs cijfers in een rapport vrijgegeven waarin staat dat 70% van de armsten vrouw is.

Tot slot: we zijn een paar eeuwen verder, maar het karakter van de economische mens is niet bepaald verbeterd. *Je houdt het niet voor mogelijk* schept helderheid en is voor vrouwen waardevol om kennis te nemen van de huidige ontwikkelingen van macht en geld (en ook mannen kunnen er iets van leren). Een voor mij belangrijk besef is dat we kinderen, vrouwen en mannen als waardevolle mensen kunnen bekijken en niet alleen als economische mensen.

Katrine Marçal (1983) is een in Londen woonachtig Zweeds journaliste. Ze schrijft voor de toonaangevende Zweedse krant Aftonbladet. *Je houdt het niet voor mogelijk* stond in Zweden op de shortlist voor de Augustprijs en werd bekroond met de Lagercrantzprijs. Met haar specialismen feminisme en economie is Katrine Marçal een internationaal veelgevraagd spreker. Haar werk wordt in meerdere landen vertaald.

Uitgever   De Geus, 2015

Bladzijden   221

Vertaald   uit het Zweeds door Maydo van Marwijk Kooy (*Det enda sköne*, 2012)

ISBN   978 9044 535 631

Recensie door Anneke Balk, november 2016